

יסוד חזקת ג' שנים

אברהם גארדימער

משתמע מדברי הרשב"ם (ב"ב לו. ד"ה האי מאן דאחזיק, אכלה ערלה, אכלה שחת, תפתיחא, ועייל כורע) שנקבעת חזקת ג' שנים בעיקר ע"י המערער, שאי-מחאה שלו מסמנת ומודיעה שאין הקרקע שלו. ע"ש היטב בדבריו, שתלה עיקר קביעת חזקה או אי-קביעתה על הנהגת המערער ולא הזכיר את הנהגת המחזיק – בניגוד לדברי הרמב"ם [הל' טוען ונטען פ' יב], שפ"י שחזקת ג' שנים בסוגיות שם נקבעת בעיקר ע"י הנהגת המחזיק (ולא בעיקר ע"י המערער). משתמע מדברי הרשב"ם שדיני הנהגת המחזיק (השתמשות תדירה בקרקע ג' שנים רצופות וכו') הוּו רק תנאי והכשר לקביעת חזקה ולא עיקרה. ע"י נמי בדבריו לעיל (שם לה:): ד"ה אי דלי ליה צנא דפירי לאלתר הוי חזקה: אם יש עדים שהגביה המערער צנא דפירי מקרקע זו על כתפיו של זה המחזיק שטוען לקוחה היא בידי מאחר שסייע לו להוליך הפירות לביתו שוב אין יכול לטעון ולומר לא מכרתיה לו שלא היה לו לסייעו בלקיטת הפירות אלא היה לו למחות ומדסייע לו הפסיד וכמודה שמכר לו דמי; ע"כ. הגם שבענין זה שסייעו בידיים נקבעת חזקה לאלתר, בענין שלא סייעו אבל לא מחה נתהווה לאחר ג' שנים כעין הודאה דממילא והוכחה ע"י המערער שהקרקע אינה שלו.

מיהו איכא לאקשווי מסוגיא להלן דשלוש ארצות לחזקה (לח.), דמחאה שלא בפניו בשעת חירום אינה מחאה. אי נימא לפי הרשב"ם דאי-מחאה היינו כעין הודאה והוכחה ע"י המערער, מאי איכפת לן דלא שמע המחזיק את המחאה? ועוד, הרי כתב שם הרשב"ם (ד"ה לעולם) גבי שעת חירום: אין שיירות מצויות מזו לזו ואם ימחה לא יבא הדבר לאזניו של מחזיק שיזהר בשטרו והלכך לא הויא מחאה וכיון דלא הויא מחאתו של המערער מחאה חזקתו של זה נמי לא הוי חזקה; ע"כ. הא ס"ל התם דמחאה היינו רק אזהרה למחזיק להיזהר בשטרו ואינה כעין הודאה והוכחה, דלא כשיטתו דלעיל. ועוד, הרי כתב (שם): טעמא דחזקה ג' שנים קונה משום דמצי טעין ליה מחזיק אמאי לא מחית בתוך שלש ואילו הכא (דהיינו בשעת חירום) לא מצי למטען הכי דהא לא יכול למחות; ע"כ. הא ס"ל להרשב"ם הכא שנקבעת חזקה ע"י המחזיק, ואי-מחאת המערער היינו רק מאפשר לקביעת חזקה ע"י המחזיק. כל זה לכאורה סותר לגמרי את הפשטות בשיטת הרשב"ם דלעיל בדף לו.; וצע"ג.

ונ' להסביר שוודאי לשי' הרשב"ם יסוד חזקת ג' שנים הוא הוכחה וכעין הודאה ע"י הנהגת המערער שהקרקע אינה שלו. אולם חלה חזקת ג' שנים בתורת דיני טוען ונטען, כלו' שנקבעת חזקת ג' שנים כשטענת המחזיק נוצחת על טענת המערער. אית ריעותא רבתא בטענת המחזיק, דהא לית לי' שטרא; מיהו, ע"י אי-מחאת המערער הרי נפקעת הריעותא של טענת המחזיק (דבטפי מתלת שני לא מיזדהר איניש בשטרי – גמ' שם כט.) ונתגרעה לגמרי טענתו של המערער, דאי-מחאתו חשיבא כהודאה, ובהכי אזלא לה טענתו. יוצא שטענתו של המחזיק נוצחת על טענת המערער כשהמערער שותק, דנתגרעה טענתו דהמערער וחשיבא השתא כמאן דלית' באפי טענת המחזיק. ומאידך גיסא, מחאת המערער תוך ג' שנים מקיימת את הריעותא דטענת המחזיק, וטענת המערער נוצחת. זה פירוש דברי הרשב"ם בדף לח., וה"ט נמי דבעי המחזיק לשמוע את מחאת המערער, שהרי יש כאן דין של טוען ונטען. חזקת ג' שנים ביסוד נקבעת מחמת הוכחה וכעין הודאה ע"י המערער שהקרקע היא של המחזיק, אלא חלה החזקה בתורת דיני טוען ונטען, כדנתב'. (הרי לפי פשטות סוגיין וודאי ס"ל לרבא [כט.]) שהמחזיק צריך לשמוע את מחאת המערער. מיהו, פי' הרשב"ם להלן בשי' רבא [לט. ד"ה מחאה שלא בפניו] שאין המחזיק צריך לשמוע את המחאה. ונ"ל דהתם קאי רבא אשי' רב נחמן דס"ל דהמחזיק אינו צריך לשמוע את המחאה; ושוב מצאתי שכן הוכיח הפני שלמה בשי' רב נחמן [שם ד"ה רשב"ם]. וכן היא שי' הגמ' בסוף הסוגיא [שם]: [בביאור מימרא דר' יוחנן לפי' הרשב"ם [שם ד"ה והכא במאי קמיפלגי].

מיהו עי' ברמב"ם (הל' טוען ונטען יא:ב): במה דברים אמורים שמצריכין ראובן (המחזיק – ע"ש הל' א) להביא ראיה או יסתלק בשלא נשתמש בה **זמן מרובה**. אבל אם הביא עדים שאכל פירות קרקע זו שלש שנים רצופות ונהנה בכולה כדרך שנהנין כל אדם באותה קרקע, והוא שיהיה אפשר לבעלים הראשונים שידעו בזה שהחזיק ולא מיחו בו, מעמידין אותה ביד ראובן וישבע ראובן הסת שמכרה לו שמעון או נתנה לו ויפטר. מפני שאומרים לשמעון אם אמת אתה טוען שלא מכרת ולא נתת למה היה זה משתמש שנה אחר שנה בקרקעך ואין לך עליו לא שטר שכירות ולא שטר משכונה ולא מחית בו; ע"כ. איכא למשאל אמאי כתב הרמב"ם בראש דבריו שצריך להשתמש בקרקע **זמן מרובה** ולא כתב רק שצריך להשתמש בה ג' שנים. (וכ"כ הרמב"ם לקמן [שם יד:יב]), "הרי שאכל פירות שדה זו כמה שנים ובא המערער..." , וכ"כ שם בהל' יד, "הרי שאכל שדה זו **שנים רבות** ובא מערער..." , ומיירי בכה"ג דאכל ג' שנים). ונ' דהיינו משום דס"ל דהשתמשות המחזיק בקרקע פועלת **כראי' וסיוע לטענתו** שהקרקע היא שלו. אע"ג דאין חזקה נקבעת בפחות מג' שנים משום דבטפי מתלת שני לא מיזדהר איניש בשטרי' (גמ' שם) ובג' שנים נפקעת ריעותא דחסרון שטר מטענת המחזיק, ס"ל להרמב"ם שעיקר חזקת ג' שנים היינו ראי' וסיוע לטענת המחזיק, והשתמשותו בקרקע לזמן מרובה בלי ערעור היא ראי' וסיוע לטענתו ששלו היא. וה"ט אמאי ביאר הרמב"ם בסוגיות בדף לו. שעיקר חזקת ג' שנים נקבעת ע"י הנהגת המחזיק (ולא ע"י הנהגת המערער). וה"ט נמי אמאי כתב הרמב"ם "אם הביא עדים שאכל פירות קרקע זו שלש שנים רצופות ונהנה בכולה כדרך שנהנין כל אדם באותה קרקע, **והוא שיהיה אפשר** (דהיינו לש' תנאי) לבעלים הראשונים שידעו בזה שהחזיק ולא מיחו בו" - שאי-מחאת המערער היא רק תנאי בחזקה ולא יסודו. (וה"ט נמי אמאי נקט הרמב"ם את לשון של "אבדת זכותך" ו"אבד זכותו" בנוגע למערער שלא מיחה בזמן [שם הל' ג] ואמאי חידש שם [גבי סוגיא דשוקי בראי – ב"ב ל.]. שדין מי שבא לכאן פעם אחת בשנה וטרוד בשוקו ל' יום שיכול לטעון שלא ידע שמישהו מחזיק את קרקעו שייך רק בכפרים - דהיינו משום דס"ל דאי-מחאת המערער היינו תנאי בעלמא בחזקת ג' שנים ולא יסודה, בניגוד לשי' הרשב"ם). והמשך דברי הרמב"ם, "מפני שאומרים לשמעון אם אמת אתה טוען שלא מכרת ולא נתת למה היה זה משתמש שנה אחר שנה בקרקעך..." , היינו שטענת ראובן המחזיק **נוצחת על טענתו הגרועה** של שמעון המערער, דהא ס"ל להרמב"ם נמי דחלה חזקת ג' שנים בתורת דיני טוען ונטען, וטענת המחזיק נוצחת על טענת המערער מטעם עדיפות ומעולת טענת המחזיק על טענת המערער.

לפי התנב', יוצא שחולקין הרשב"ם והרמב"ם בנוגע לעצם ניצחון טענת המחזיק על טענת המערער. לשי' הרשב"ם, טענת המערער **נעשית כמאן דלית'**, כיון דע"י אי-מחאת המערער, שהיא כעין הודאה, התאמתה טענת המחזיק וטענת המערער התעלמה. מיהו כיון דס"ל להרמב"ם דיסוד חזקה היינו שטענת המחזיק מעולה ועדיפה מטענת המערער (ואין אי-מחאת המערער הודאה אלא הריהי חסרון וריעותא רבתא בטענתו, המסייעת את ניצחון של טענת המחזיק), אין טענת המערער כמאן דלית' והריהי קיימת כטענה גרועה.

ע"פ זה שפיר אתו דברי הרשב"ם, "והחזקה של שלש שנים במקום שטר היא באה" (ב"ב ל. ד"ה מי לא אמרינן), "חזקת שלש שנים במקום שטר קיימא" (שם לג. ד"ה מהימנא), ו"חזקה במקום שטר עומדת" (שם מא. ד"ה אמרי לי), כלומר שכיון שהודה המערער, התאמתה לגמרי טענת המחזיק וטענת המערער ממילא היא כמאן דלית', ואמיתת טענת המחזיק היא ברור ממש כמו שטר.

הרי פליגי הרשב"ם והרמב"ם אם חייב המחזיק לישבע שבועת היסת כשזוכה בקרקע בסוף ג' שנים. כתב הרמב"ם (הל' טוען ונטען שם הל' ב): מעמידין אותה ביד ראובן וישבע ראובן הסת שמכרה לו שמעון או נתנה לו ויפטר. ע"כ. מיהו ס"ל להרשב"ם (ב"ב שם) דאינו נשבע היסת. ונ' דפליגי הרשב"ם והרמב"ם כפי פלוגתתן בענין טענות המערער והמחזיק בחזקת ג' שנים. כיון דס"ל להרמב"ם דטענת המערער נתגרעה אולם לא נתעלמה, בעי מחזיק לישבע היסת. מיהו כיון דס"ל להרשב"ם דטענת המערער היא כמאן דלית' משום הודאתו, וע"י הודאתו נתאמת טענת המחזיק כשטר, לא בעי מחזיק

לישבע. וכן כתב ברמב"ן בפירוש (שם ד"ה אמור רבנן) בדברי הרשב"ם: "ואיכא מאן דאמר... פטור (משבועת היסת) דכיון דאכלה שני חזקה כמאן דנקיט שטר דמי... וכן דעת ה"ר שמואל ז"ל."

לפי הנתב' בד' הרשב"ם והרמב"ם, שפיר אתו פלוגתאות אחרות ביניהם. הרי בסוגיא דשכונא גוואי (ב"ב כט:), פי' הרשב"ם (שם ד"ה אנא, זיל) שטען המערער שהוא הי' עדיין דר באותה בקרקע משך זמן החזקה והי' משתמש בקרקע עם המחזיק באותו זמן; אם אין עדים למחזיק שהי' הוא לבדו שם משך אותו זמן בלא המערער, אין לו חזקה. וכן פי' רבינו גרשום, וכ"ה ד' התוס' (שם ד"ה בשכונא גוואי). מיהו פי' הרמב"ם (הל' טוען ונטען טו:י) דמיירי הסוגיא בענין אחר לגמרי, שטען המערער שבזמן שטען המחזיק שקנה את הקרקע מן המערער לא הי' המערער במדינה (ולכן לא הקנה המערער את הקרקע למחזיק). וא"ש פלוגתיהו לפי הנתב', דהא כיון דס"ל להרשב"ם דאי-מחאה היינו מעין הודאה ע"י המערער שהקרקע היא של המחזיק, אם הי' המערער עדיין דר ומשתמש בקרקע עם המחזיק משך זמן החזקה, אין חזקה נקבעת, דוודאי לא שייכא למילף שהודה המערער שהקרקע לא היתה שלו אלא היתה של המחזיק בזמן שהמערער עצמו הי' עדיין דר בקרקע ומשתמש בה. מיהו כיון דס"ל להרמב"ם שיסוד חזקה היינו שהשתמשות בקרקע ע"י המחזיק ג' שנים בלי מחאה מסייעת את טענתו ששלו היא, אין נוכחות והשתמשות המערער שם עמו גורעת.

וכן בסוגיא של אכלה (המחזיק) ערלה שביעית וכלאים (ב"ב לו.), פי' הרשב"ם (שם ד"ה אכלה ערלה) "ערלה וכלאים אכילתן באיסור שביעית הפקר לכל לכך לא מיחה ולא הויא חזקה"; ונחלק עליו הרמב"ם וכתב (הל' טוען ונטען יב:יב): אכלה ערלה שביעית וכלאים אף על פי שנהנה בעבירה הרי זו חזקה. עכ"ל. הא פליגי לפי הנתב', שהרי לא היתא אי-מחאת המערער מפאת הודאה, ולכן פי' הרשב"ם שאין כאן חזקה, אולם וודאי נהנה המחזיק והשתמשותו בקרקע סייעה את טענת קניינו בה, ולכן פי' הרמב"ם שיש כאן חזקה.

וה"נ בסוגיא דאתרי דמוברי באגי (ב"ב כט.), דאוקי הרשב"ם (שם ד"ה באתרא) בכה"ג דהמחזיק הי' עושה בה ניר. אולם פי' הרמב"ם (שם הל' ד) את הסוגיא כפשטותה, בלי עשיית ניר. הא אזלי הכא הרשב"ם והרמב"ם כדנתב', דכיון דס"ל להרשב"ם דחזקת ג' שנים הויא כשטר, דאי-מחאת המערער היינו כהודאה המאמתת את טענת המחזיק כבירור וודאי, אי-מחאתו צריכה להיות הוכחה כעין הודאה בלי ספק. להכי אוקי הרשב"ם הסוגיא בענין שהמחזיק הי' עושה ניר, דבכה"ג וודאי לא הוה לי' למערער לשתוק אם היתה הקרקע שלו, כדפי' הרשב"ם ("היה לך להבין..."). מיהו כיון דס"ל להרמב"ם דיסוד חזקה היינו שמעשי המחזיק מסייעין את טענתו (ול"צ בירור וודאי, וצריכין רק שטענת המחזיק תהי' מעולה ועדיפה מטענת המערער כדי שתנצח עלי'), אין הכרח לאוקמה בכה"ג שעשה המחזיק ניר.

הרי בסוגיא דשלשים אילנות ממטע עשרה לבית סאה (ב"ב לו.; לז.), ביאר הרשב"ם (לו: ד"ה אבל אי אפיק) שאם המחזיק "לא אכל את כל הפירות גילה על עצמו שהשדה אינה שלו וירא להחזיק חזקה גמורה ולפיכך לא חשש זה המערער למחות ולא הויא חזקה." אולם כתב הרמב"ם (הל' טוען ונטען שם הל' כ) שכשלא אכל את כל הפירות שלא החזיק בכל השדה היינו בענין ש"אכל הוא מקצת הפרות ובזזו העם שאר הפירות. אבל אם הניח פירותיהן עליהן הואיל ואכל אילן מכאן ואילן מכאן מכל השדה החזיק בכל השדה אע"פ שלא אסף כל הפירות."

איתא התם בגמ' (לח.): אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ואי לכורכמא דרישקא זבין ליה מאי ה"ל למעבד איבעי ליה למחויי דאי לא תימא הכי... אלא איבעי ליה למחויי הכא נמי איבעי ליה למחויי. ע"כ. וע"ש ברשב"ם ד"ה דאי לא תימא הכי: דמחאה כי האי גוונא לא הויא מחאה מאחר שמודה שאכל (או, שהמוחזק בו אוכל – ב"ח) עכשיו מן הקרקע מן הדין דלא הויא מחאה אלא בטוען פלניא גזלנא הוא כדלקמן. עכ"ל. כלו' שחידש מר קשישא בריה דרב חסדא שכשהמערער מודה שמכר למחזיק את רשות לנטוע בקרקע נטיעה א' או מכר לו פירות וכדו' ולא מכר לו את גוף הקרקע, דהיינו שהמערער

מודה על חלק ומוחה על חלק אחר, שפיר הוא מחאתו מחאה. אמנם לא הביא הרמב"ם דין זה וגם לא כתב שמחאתו לא מועילה, וע"כ משתמע דס"ל דפשיטא דהוא מחאה ואין כאן שום חידוש.

וא"ש טפי להתבאר בפלוגתת הרשב"ם והרמב"ם. כיון דס"ל להרשב"ם די-מחאת המערער היינו מעין הודאה שהקרקע היא של המחזיק וזוהי יסוד חזקת ג' שנים, שפיר הוה ס"ד דלא מהניא הכא מחאת המערער על גוף הקרקע, שהרי נמצא שיש כאן חזקה (הודאה) ומחאה בדיבור א', וקמ"ל מר קשישא בריה דרב חסדא דמהניא מחאתו אעפ"כ. מיהו לא ס"ד הכי לשי' הרמב"ם, דאין חזקת ג' שנים מתורת הודאה לשיטתו, וא"כ אין בדברי המערער שום צד של חזקה ופשיטא מילתא דחלה מחאתו.

והא שפיר אזלא הכא פלוגתת הרשב"ם והרמב"ם כפי הנתב' לעיל, שהרי כיון דאי-מחאת המערער לא היתה בתורת הודאה אלא היתה מחמת מראה חיצוני של אי-חזקה או אי-בעלות מצד המחזיק, סובר הרשב"ם שאין כאן חזקה, שאין חזקה נקבעת אלא מכח אי-מחאה בתורת הודאה. משא"כ להרמב"ם, שכיון שנהנה המחזיק דרך בעלות, דהיינו שאכל כל מה שרצה ולא בזזו אחרים את הפירות ממנו, יפה נקבעה חזקה.

הנה בסוגיא דשלוש ארצות לחזקה (ב"ב לח.) פי' הרמב"ם (הל' טוען ונטען יא:ב) שבשעת חירום אין המחזיק יכול לקבוע חזקה, וז"ל: אם היתה מלחמה ושבוש דרכים בין המקום שהיה בו ראובן (המחזיק) ובין המקום שהיה בו שמעון (המערער) אפילו אכלה ראובן עשרים שנה מוציאין אותה מתחת ידו וחוזרת לשמעון מפני שיכול לומר לא ידעתי שזה משתמש בקרקעי. עכ"ל. ולא כתב הרמב"ם כלל שאין מחאה או אי-מחאה מועילה בשעת חירום – ע"ש הל' ה. אולם כתב הרשב"ם (ב"ב שם ד"ה לעולם) להיפך, שבשעת חירום אין מחאת המערער חשובה מחאה, וכן לענין אי-מחאה, ולא כתב כלל כהרמב"ם ששעת חירום היא עיכוב בקביעת החזקה מצד המחזיק, שהמערער טוען שלא ידע שהמחזיק משתמש בקרקעו. ועיי"ש בתוס' (ד"ה מחאה) שפי' כהרשב"ם.

ושפיר אתיא פלוגתייהו כפי הנתב' לעיל, דכיון דס"ל להרשב"ם דאי-מחאה היא העיקר בקביעת חזקת ג' שנים, נקטה הגמ' מחאה גבי שעת חירום (בביאורה את יסוד דין המשנה שם), וכיון דס"ל להרמב"ם דהשתמשות המחזיק בקרקע היא העיקר בקביעת חזקת ג' שנים ואי-מחאה היינו רק תנאי, נקטה הגמ' חזקה ולא מחאה גבי שעת חירום בביאור את יסוד דין המשנה.

ופליגי הרשב"ם והרמב"ם נמי בכה"ג בסוגיא דרוכלין המחזירין בעיירות (שם), דאוקי הרשב"ם (ד"ה ומודה מר זוטרא) שהרוכלין הן המערערין, וטענין בעדייהו שמא לא הוו במתא כדי למחות, ואוקי הרמב"ם (הל' טוען ונטען יב:ג) שהרוכלין הן המחזיקין, וכתב "טוענין אותן לכתחלה וכשיביא עדי חזקה אומרין לו הבא עדים שהיית מחזיק בה ביום ובלילה." כיון דס"ל להרשב"ם דאי-מחאה היא עיקר קביעת חזקה, פי' דמיירי הסוגיא במערערין, וכיון דס"ל להרמב"ם דהשתמשות בקרקע היא עיקר קביעת חזקה, פי' דמיירי הסוגיא במחזיקין. והכי פליגי נמי גבי פירושא דדיני טובא לקמן בדף לו., הכל כפי הנתב' בענין פלוגתייהו בעיקר קביעת חזקה.

הנה הקשה הלח"מ (הל' טוען ונטען יא:ז) אמאי השמיט הרמב"ם את דינא דבר קפרא (גמ' שם לט:): ערער חזר וערער חזר וערער אם מחמת טענה ראשונה ערער אין לו חזקה וכו'. פי' הראשונים דמיירי בר קפרא בכה"ג בתחילה טען המערער שקרקעו גזולה אצל המחזיק, ובסוף ג' שנים טען שקרקעו היא משכנתא אצל המחזיק, ועוד טען טענה אחרת מזו בסוף ו' שנים, וכדומה, שכיון שסותרת טענה א' את חברתה, אין כאן מחאה. (ע"ש ברשב"ם, ר"י מיגש, ר' יונה, רשב"א, רמ"ה, רא"ש ועוד שדנו בעצם פסול מחאותיו מפאת הכחשתו.)

ונו' לתרץ בשי' הרמב"ם דלא נקט דינא של בר קפרא משום דפליג הרמב"ם גבי עיקר יסודה של מחאה וסובר סברה מחודשת בדבר. הרי נתב' לעיל דס"ל להרמב"ם דהשתמשות המחזיק בקרקע פועלת

כראי' וסיוע לטענתו שהקרקע היא שלו (וחזקת ג' שנים נקבעת ע"י עדיפות ומעולת טענת המחזיק על טענת המערער). והוא הדין לענין מחאה, דנ' דס"ל להרמב"ם דמחאה היינו **דחיית ראית המחזיק** שהקרקע היא שלו, כלומר שהמערער קובע ע"י מחאתו שהשתמשות המחזיק בקרקע לא תוכיח ולא תסייע את טענת המחזיק לאחר ג' שנים שהקרקע קנויה לו (ואז בע"כ בעי המחזיק לאיזדהורי בשטרי'), שהרי גזולה היא אצלו או משתמש בה מדינא דמשכנתא וכו' – וממילא לא תהי' חזקה, שהרי אין למחזיק שטר, ואזדא לה טענת' דקרקע דילי' הויא, כיון שמיחה המערער תוך ג' שנים להשתמשות המחזיק בקרקע המערער. (וצורך למחזיק בשמירת שטרו לשי' הרמב"ם היינו שכיון שמיחה המערער ועי"ז אין למחזיק ראי' מצד חזקתו, צריך לשמור את שטרו.) לפיכך, כיון דלשי' הרמב"ם אין מחאה טענה כנגד טענת המחזיק אלא הריהי דחייה בעלמא של ראיתו, לית לן בה אי מחאת פעם א' ומחאת פעם ב' וכו' משונות זו מזו, דהא הו' רק דחיות דעלמא ולא טענות ממש. (מיהו, פליגי עלי' הני רבוותא דלעיל דקיי"ל כבר קפרא וס"ל דמחאה היינו **מגוף ועצם טענת המערער**, ולכן סתירה במחאות פוסלת. ודוק דהני ראשונים קרו מחאה בשל" טענה" ורובן דנו את הדבר מפאת טוען וחוזר וטוען – וא"ש טפי להנתבאר הכא. וניחא להנתב' לעיל בשי' הרשב"ם, דס"ל דמחאה מקיימת את הריעותא דטענת המחזיק, שלפי זה בע"כ מחאה צ"ל טענה שתשתייך לטענת המחזיק. והכי משתמע נמי מדברי הרשב"ם [לה: ד"ה ואי דלי ליה צנא דפירי], שביאר שחזקה נקבעת לאלתר אם סייע המערער להוליך לבית המחזיק את פירות השדה שמשתמש בה המחזיק, שזה כמו הודאת המערער לטענת המחזיק. מאידך גיסא יש לדייק שמחאת המערער היתה נחשבת כטענה נגדית גופה לטענת המחזיק.)